

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на Свидна Михайлова

на тема *ДОН КИХОТ* В ПРЕВОДИТЕ НА ТОДОР НЕЙКОВ. ПРЕВОДНА РЕЦЕПЦИЯ НА СЕРВАНТЕС В БЪЛГАРИЯ

от проф. д-р Петър Моллов

1. **Представяне на докторанта.** Биографията на Свидна Михайлова показва разностранни интереси и професионален опит – завършва Испанската гимназия в София и бакалавърска степен по Международен туризъм в УНСС, две магистърски програми – Управление на туризма в Барселона и Преводач-редактор в Софийския университет, след което е редовен докторант по Теория и практика на превода в Катедрата по испанистика и португалистика в СУ. Работила е в областта на туризма, журналистиката и превода, но един аспект от дейността ѝ през последните седем години заслужава да бъде специално изтъкнат: тя е превела осем испаноезични литературни произведения – впечатляваща бройка за толкова кратък период, свидетелство за траен интерес и вече доста богат опит в практиката на превода. Този факт прави интереса ѝ към изследователското поприще в областта на превода обясним и същевременно осигурява стабилна основа за научните ѝ търсения.

2. **Оценка за дисертацията.** Трудът, чийто обем е 203 стр., е структуриран в увод, три глави, заключение, библиография и три приложения. Още заглавието позиционира изследването в две полета – теория на превода и рецепция, които, разбира се, са взаимосвързани. Темата му не е била обект на цялостно разработване, което позволява на авторката на труда да даде своята дан за запълването на тази празнина. Целите, които си поставя, са: 1) по отношение на теорията - да изгради понятиен апарат, като се изследват и уточнят понятията рецепция и

преводна рецепция и се предложи класификация на видовете рецепция; 2) по отношение на корпуса – да направи обзор на преводната и критическата рецепция на творчеството на Мигел де Сервантес в България и да подложи на анализ преводите на *Дон Кихот*, осъществени от Тодор Нейков, в сравнение с избрани преводи от предходните рецептивни периоди, както и с чуждоезични преводи.

Първата глава е теоретичната основа на труда. Фокусира се върху различни теоретични проблеми, свързани с темата на изследването: превода на художествена литература, понятията инвариант, еквивалентност и адекватност на превода, особеностите на превода на тропи, фразеологизми и табуирани изрази. Разглежда се и връзката между превод и рецепция и класификацията на видовете рецепция; излага теорията за полисистемата и разглежда влиянието на превода върху националната литература и език. Като цяло дисертантката борави добре с теорията и постига основната цел на тази част от работата си – да уточни понятийния апарат, с който ще си служи по-нататък. Приносът на дисертантката в тази част е в извеждането на определение на понятията рецепция и преводна рецепция, въз основа на разгледаните мнения, и най-вече в класификацията на рецептивните нива.

Втората глава проследява мястото на *Дон Кихот* в българския естетически, литературен и социален контекст, като се разграничават четири периода. Представени са различни аспекти на рецепцията – преводна и критическа – и са очертани факторите, които са оказали влияние върху нея през всеки един от етапите ѝ с неговите социални, идеологически и културни особености. Авторката се съсредоточава първо върху преводната рецепция на Сервантес в България. Тя уместно започва с контекстуализиране на изследователския проблем в по-широката рамка на рецепцията на западноевропейската литература в България. Проследяват се последователно етапите в преводаческата практика от Освобождението

насам, както и видовете рецепция. Следва прегледът на българските преводи на Сервантес, в който дисертантката предлага периодизация и подлага на коментар и критическа оценка преводите от Възраждането до последния, „каноничен” превод на Тодор Нейков от 1970 г. Същият метод е приложен и към критическата рецепция, обхващаща критика на преводите и на творчеството на Сервантес. Добре са очертани тенденциите в отношението към безсмъртното му произведение – романът *Дон Кихот* и тълкуването му през различните периоди, като се правят връзки с обществените нагласи и се открояват приносите на най-ярките и новаторски трактовки на творбата.

Третата глава започва с обзор на преводаческото дело на Т. Нейков, за да се открие ролята му за развитието на българо-испанските културни отношения, полезен със своя информативен характер. Следва анализ на някои видове тропи и фразеологизми в двата превода на *Дон Кихот* от Т. Нейков. Това е първото компаративно изследване между тях, което само по себе си е приносно. Но дисертантката е обогатила анализа, като е разгледала примери и от три по-ранни български версии на романа (Китанчев, 1893, Подвързачов, 1928 и Симидов, 1939 г.), един от английските му преводи (Джон Ормсби, 1885 г.), френския на Л. Виардо и руския на Н. Любимов. Анализът обхваща превода на устойчиви сравнения, метафори, пословици, табуирани изрази. Трябва да се подчертае, че авторката не само анализира избраните примери, но и предлага свои удачни преводачески решения. Тази част на труда би могла да се обогати в бъдеще с други аспекти, представляващи предизвикателство за преводачите на романа.

Интересен проблем, който дисертантката засяга, но не развива в достатъчна степен, е липсата на нови преводи на *Дон Кихот* през последните петдесет години. Би било полезно да се навлезе по-дълбоко в тази материя и да се разсъждава какви са критериите, по които може да се

твърди, че е възникнала необходимост от нов превод на едно превърнало се в класика произведение и какъв би трябвало да бъде подходът към такава творба по отношение на езиковите особености – модернизиране на нейното „звучене“ или придържане към един „класически“ книжовен език.

Справката по отношение на броя на преводите на *Дон Кихот* от началото на ХХ век насам на английски и френски език дава следния резултат: 10 превода на английски (и още един, който е преработка на превода на Ормсби) и 8 превода на френски, като през новия век са се появили пет нови превода на английски и три на френски. На руски няма нови преводи от десетилетия, каквото е положението и с българската съдба на романа. Тези данни биха могли да послужат като повод да се потърсят причините за подобна разлика в преводната рецепция на романа в западната и източната част на нашия континент. Това, разбира се, излиза извън целите на дисертацията на С. Михайлова, но би могло да бъде обект на бъдещи нейни изследвания.

В заключението са обобщени изводите от извършеното научно проучване и са открити постигнатите резултати.

Приложенията представят в табличен вид откритите съвпадения между превода на Т. Нейков от 1970 г. и избраните за сравнение български преводи от предходни периоди, преводаческите решения в разглежданите примери на български, руски, английски и френски език, като се открояват най-адекватните по преценка на авторката на труда.

3. Библиография. Разделена е на цитирана литература, извори, речници и справочна литература и интернет източници. Съдържа достатъчно представителни в количествено и качествено отношение заглавия, позволяващи да се навлезе в дълбочина в изследваната материя.

4. Автореферат. Авторефератът отразява вярно съдържанието на дисертацията, приносите и постиженията на авторката на труда.

5. **Публикации.** Докторантката има пет публикации по темата на дисертацията в колективни сборници от национални и международни конференции.

6. **Заклучение.** Монографията на Свидна Михайлова представлява оригинална научна разработка, която има принос към преводознанието и изследването на рецепцията, а особено ценна, според мен, е възможността работата да бъде използвана в обучението на бъдещите преводачи, както и да бъде полезна на вече практикуващите художествен превод.

Въз основа на гореизложеното, считам, че трудът на Свидна Михайлова покрива критериите за докторска дисертация и съдържа добре открити приноси към научното поле, в което се вписва, което дава основание на авторката му да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по научно направление 2.1. Филология, Теория и практика на превода – испански език.

София, 26.02.2021 г.

проф. д-р Петър Моллов